

รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Model of Student Intervention System Management in Schools
under the Office of The Basic Education Commission

เกษศิริรินทร์ สุวรรณสุนทร*

Gatesirin Suwansoonthorn

ดร.ภารดี อนันต์นาวี**

Paradee Anannawee

ดร.เจริญวิญญ์ สมพงษ์ธรรม***

Charoenwit Sompongtram

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดงานวิจัย 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้เทคนิคเดลฟาย โดยใช้แบบสอบถาม 3 ฉบับในแต่ละรอบสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน 3) ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการสนทนากลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทด์ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การนำ และ 4) การควบคุม ซึ่งผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติและมีขั้นตอนเหมือนกับรูปแบบที่สร้างขึ้นตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ / ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

ABSTRACT

The study aimed to create a model of student intervention management system in schools under the Office of the Basic Education Commission. The method of the study comprised of three steps: 1) reviewing literature to define the conceptual framework, 2) designing a model of student intervention management system in schools under the Office of the Basic Education Commission using Delphi Technique results from three questionnaires of seventeen experts opinions, and 3) validating the model of student intervention management system by using focus group technique. The statistical devices used for this study were percentage, median, and interquartile range. The results were as follows: 1. The model of student intervention management system in schools under the Office of the Basic Education Commission comprised of: 1) planning, 2) organizing, 3) leading, and 4) controlling. 2. The model of student intervention management system in schools under the Office of the Basic Education Commission was validated by school administrators and teachers responsible for student intervention system. They suggested the same model as its 4 components were validated by panel of experts.

Keywords: Management Model / Student Intervention System

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยได้รับอิทธิพลกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปิดรับเทคโนโลยีสารสนเทศ วัฒนธรรม และองค์ความรู้ต่างๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วส่งผลให้เกิดความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยเริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤตสะท้อนได้จากพฤติกรรม ปัญหา ความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาอาชญากรรม การทำแท้งเถื่อน เป็นต้น สอดคล้องกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมตามแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) สังคมไทยเผชิญกับวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนันโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน จากการศึกษาสภาวะการศึกษาไทยปี 2550/2551 พบว่า สภาพสังคมมีปัญหา พ่อแม่ทำงานเคร่งเครียดไม่มีเวลา ขาดสัมพันธ์ภาพที่ดี มีอัตราการหย่าร้างแยกกันอยู่สูงขึ้น ฝากให้ปู่ย่าตายายเลี้ยงเพิ่มขึ้นทำให้เด็กถูกทอดทิ้ง 48.5 คนต่อประชากรแสนคน เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงเสพติดเหล้าบุหรี่ลักทรัพย์และกระทำความผิดถูกจับกุมและคุมขังในสถานพินิจเพิ่มขึ้นต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี (วิทยากร เชียงกูล, 2551) นอกจากนั้น รายงานเรื่องความรุนแรงและสภาวะขององค์การอนามัยโลกที่พบว่า ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูทำให้เด็กและเยาวชนไม่สามารถปรับตัวได้ ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป เกิดปัญหาซับซ้อนและรุนแรง เช่น ปัญหาเสพติด ทะเลาะวิวาทใช้ความรุนแรงที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (WHO, 2002) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการหามาตรการเชิงการป้องกันและแก้ไข เพื่อลดปัญหาต่างๆทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น มีการกำหนดทิศทางการศึกษา โดยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ลดอัตราการออกกลางคัน ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข รู้จักแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เด็กเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งมีการส่งต่อเพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญและเครือข่าย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2547) จากการสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ช่วยผู้บริหาร ครูแนะแนว หรือครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน จำนวน 46,814 คน พบว่า การบริหารจัดการควมมีการสร้างและส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง เช่น มีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบรวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งควมมีการปรับปรุงการสื่อสารระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญภายนอก ให้เกิดความเข้าใจตรงกันให้ชัดเจนยิ่งขึ้นมากขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2548) และจากการศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ อวยชัย ศรีตระกูล (2553, หน้า 64) พบว่า การดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังขาดความร่วมมือจาก ครูจิตวิทยาอย่างจริงจัง การทำงานไม่ไปในทิศทางเดียวกัน ครูที่ปรึกษาขาดความรู้ความเข้าใจ ครูไม่ได้นำผลการคัดกรองนักเรียนมาใช้ในการดูแลช่วยเหลือพัฒนาหรือแก้ไข ในด้านของผู้ปกครอง พบว่า ไม่มีเวลาไม่เข้าใจ พฤติกรรมของลูกไม่เข้าใจระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบริหารจัดการเป็นปัญหาและสาเหตุโดยรวมที่เกิดจากฝ่ายบริหารของโรงเรียนให้ความสำคัญในการทำงานเป็นทีมน้อย บุคลากรและงบประมาณมีจำกัด การกำหนดเป้าหมายไม่ชัดเจน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ไม่มีการพัฒนาองค์ความรู้ และทักษะให้กับทีมงาน กระบวนการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติไม่ชัดเจน และขาดการสรุป รายงานข้อมูล (วิสูตร ฉัตรเชิดชัย, 2547) อีกทั้งสภาพการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีความต่อเนื่องน้อยมาก ส่วนใหญ่มีเฉพาะครูเท่านั้น (สมคะเน พิสิสัยพันธ์, 2555)

จากรายงานการศึกษาวิจัยรวมทั้งสถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนต่างๆที่เพิ่มมากขึ้นทั้งปริมาณและความรุนแรง แม้ว่าจะมีการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมามีส่วนช่วยในการดูแลและแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหารวมทั้งส่งเสริมศักยภาพนักเรียนแต่ก็ดูเหมือนว่าจะไม่เพียงพอและยังไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ประกอบกับการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังมีข้อจำกัดหลายประการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมในการปรับเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นเชิงรุกเท่าทันสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาและหล่อหลอมให้เป็นกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการคิด การประกอบอาชีพการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและเป็นประโยชน์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ และพลโลกที่ดีอันจะนำมาซึ่งความเจริญ ก้าวหน้าของความเป็นมนุษยชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิด

ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบความคิดรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 3 ชุด ดังต่อไปนี้

1.1 แบบสอบถามรอบที่ 1 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 ผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดการวิจัยและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิดครอบคลุม 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่าน

1.2 แบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยนำคำตอบจากแบบสอบถามในรอบที่ 1 มาจัดเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็นต่างๆ พยายามคงรูปภาษาสำนวนเดิมไว้ จำแนกเป็นรายข้อหากข้อความใดมีเนื้อความที่ใกล้เคียงกันนำมาไว้ในข้อเดียวกัน แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง 5 คน และนำแบบสอบถามรอบที่ 2 ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม 17 ท่าน เก็บรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนแบบสอบถามรอบที่ 2

1.3 แบบสอบถามรอบที่ 3 ผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามรอบที่ 2 วิเคราะห์แต่ละข้อ โดยนำข้อความที่ค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ที่มีค่าต่ำกว่า 1.50 ลงมา คัดเลือกข้อความที่ใช้ในการอภิปรายผลได้นั้นจะต้องเป็นข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันเท่านั้น ส่วนข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องจะถูกตัดทิ้งไป (จุฬพล พูลภัทรชีวิน, 2535 หน้า 23-24) นำแบบสอบถามฉบับที่ 3 ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม 17 ท่านโดยให้ระบุค่าสถิติ 2 ประเภท คือ มัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไว้ในแบบสอบถามด้วยพร้อมทั้งระบุตำแหน่งเพื่อให้ทราบคำตอบของกลุ่มและคำตอบของตนเองให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาทบทวนคำตอบอีกครั้งว่าควรเปลี่ยนคำตอบตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือไม่ ถ้าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นแตกต่างจากกลุ่มและยืนยันคำตอบเดิมให้ผู้เขียนอธิบายเหตุผลประกอบ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนแบบสอบถามและมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วเลือกข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันตามเกณฑ์ สรุปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน พ.ศ. 2557

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเทคนิคการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามการจัดสนทนากลุ่มรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติที่นำรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 20 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยในช่วงเช้าเป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและช่วงบ่ายเป็นสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยรวบรวมสรุปข้อมูลและนำมาเขียนวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้อง

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ ด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ด้านการนำ (Leading) และด้านการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการวางแผน (Planning) มีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์การดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษารวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนในแต่ละพื้นที่ 2) การวิเคราะห์นักเรียนในมิติต่างๆ เช่น ด้านการเรียน พฤติกรรม สุขภาพ สภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น 3) การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์กรเรื่องระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน 4) การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง 5) การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) ที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) 6) การนำข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนจากหน่วยงานต่างๆมาร่วมในการวิเคราะห์ 7) การคำนึงถึงนโยบายด้านการศึกษาและการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8) มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

2. การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) การนำข้อมูล SWOT Analysis ของสถานศึกษามาทกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการทำงานร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) การดูแลนักเรียนแต่ละคนแบบ Customization คือ การดูแลเป็นรายบุคคล ตามความเป็นเอกลักษณ์ 4) การคำนึงถึงผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 5) การให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองครอบคลุมทุกมิติอย่างรอบด้าน 6) การกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา 7) การมองภาพอนาคตที่เกี่ยวข้องและมีผลกับนักเรียน เช่น การเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 หรือศตวรรษที่ 21 เป็นต้น 8) การให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประเมินความครอบคลุมวิสัยทัศน์และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ 9) คำนึงถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก

3. การพิจารณาทางเลือกการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การจัดลำดับความสำคัญและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง 2) การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 3) การมีทางเลือกในการทำงานที่หลากหลายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. การกำหนดแผนงานการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การกำหนดแผนดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้อาจกำหนดระยะเวลา 3 ปีเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา ตามระดับช่วงชั้นหรือช่วงเวลา 3-5 ปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาแต่ละสถานศึกษา 2) การแต่งตั้งและมอบหมายงานผู้รับผิดชอบตามความสามารถและความเหมาะสม 3) การกำหนดแผนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายกรณี 4) การบูรณาการแผนงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน

5. การกำหนดแนวทางการติดตามประเมินผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 1) การกำหนด ปฏิทินการติดตามประเมินผลที่ชัดเจนและดำเนินการตามที่วางไว้ 2) การกำหนดแผนการติดตามประเมินผลภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อรับฟังเสียงสะท้อนจากทั้งสถานศึกษาและชุมชน 3) การมีแนวทางการติดตาม ประเมินผลหลากหลายและครอบคลุม 4) การติดตามทั้งผลลัพธ์เชิงข้อมูลและเชิงพฤติกรรม 5) การวางแผนแนวทางการติดตามประเมินผล 6) การกำหนดเวลาประชุมสรุปผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ก่อนสิ้นปีงบประมาณ หรือปีละ 2 ครั้ง คือ สิ้นสุดภาคเรียนที่ 1 และ 2 หรือตามที่สถานศึกษากำหนด 7) การรายงานผลการดำเนินงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ด้านการจัดองค์กร (Organizing) มีกรดำเนินงาน ดังนี้

1. การจัดโครงสร้างการดำเนินงาน ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างบริหารงานควรเป็นโครงสร้างที่ยืดหยุ่นเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ในระดับประถมศึกษาไม่ควรกำหนดรูปแบบโครงสร้างที่ตายตัว เนื่องจากบุคลากรมีค่อนข้างจำกัดควรจัดตามบริบท/ความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษาและโครงสร้างการดำเนินงานควรเป็นลักษณะกว้างๆประกอบด้วยฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติการ และฝ่ายสนับสนุน ในระดับมัธยมศึกษาการกำหนดโครงสร้างการดำเนินการมีความหลากหลายตามความเหมาะสมของสถานศึกษานั้นๆ

2. การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ครูแนะแนว นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน บุคลากรภายในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ ยาม นักการภารโรง คนขับรถ รับส่งนักเรียน แม่ค้า เป็นต้น และบุคลากรและหน่วยงานภายนอกสถาน ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน โรงพยาบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจ หน่วยงานฝ่ายกฎหมาย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา เป็นต้น

3. การพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย

3.1 บุคลากรที่เข้ารับการพัฒนาแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักเรียนด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ครูที่ปรึกษา ครูประจำวิชา ครูแนะแนว ครูหัวหน้าระดับชั้น กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักเรียนด้านสัมพันธภาพ เช่น ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มบุคลากรอื่นๆ ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาที่เป็นเครือข่าย

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ยาม นักการภารโรง คนขับรถ รับส่งนักเรียน แม่ค้า ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เป็นต้น

3.2 ประเด็นการพัฒนา ดังนี้ ประเด็นที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดควรได้รับการพัฒนา คือ

1) แนวคิดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 2) การปลูกจิตสำนึกและคุณธรรม รวมทั้งประเด็นการพัฒนาตามรายการกลุ่ม

ด้านการนำ (Leading) มีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การจูงใจ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างในการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง 2) บุคลากรได้รู้จักนักเรียนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีแรงบันดาลใจ 3) การรับฟังเสียงสะท้อนปัญหาการดำเนินงานและเป็นที่พึ่งในการทำงาน 4) ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร 5) สร้างความตระหนักด้านคุณธรรมและความเอื้ออาทร เพื่อให้เกิดการทำงานด้วยใจ 6) สร้างขวัญกำลังใจบุคลากรในรูปแบบต่างๆ ทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคล/หน่วยงานที่เป็นต้นแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและดูแลเรื่องสวัสดิการการอำนวยความสะดวกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 7) การรับฟังความคิดเห็นและให้เกียรติผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากภายนอก

2. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อให้ได้รับความช่วยเหลือ

3. การให้การนิเทศและคำแนะนำ ประกอบด้วย 1) การจัดทำระบบการนิเทศภายในระหว่างผู้อำนวยการสถานศึกษากับครู ครูกับครูด้วย อย่างเป็นกัลยาณมิตรและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดระบบครูพี่เลี้ยง

4. การประสานงาน ประกอบด้วย 1) ทำความเข้าใจเรื่องเป้าหมายและกระบวนการดำเนินงานให้ตรงกัน 2) ประสานงานเชื่อมโยงทีมงานภายในสถานศึกษา 3) มีการประสานงานแบบแมตทริกซ์ (Matrix Coordination) ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในแนวดิ่งและแนวราบเพื่อระดมทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว และ 4) มีช่องทางการประสานงานภายในที่หลากหลาย เช่น หัวหน้าระดับชั้น กลุ่มสถานักเรียน เป็นต้น

5. การขจัดความขัดแย้ง ประกอบด้วย 1) ทุกคนทุกภาคส่วนให้เกียรติกัน 2) หลอมรวมและสร้างความรู้สึก ทำงานร่วมกันอย่างเป็นมิตร 3) ผู้บริหารใช้กระบวนการบริหารความขัดแย้งและไม่ปล่อยนิ่งเฉยให้บานปลาย 4) ผู้บริหารเลือกเทคนิคการบริหารความขัดแย้งให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และบุคคล โดยหาข้อยุติที่เกิดการยอมรับร่วมกัน 5) เน้นการขจัดความขัดแย้งแบบสันติวิธี ไม่ใช่อำนาจตัดสิน 6) ผู้บริหารมีคุณธรรมไม่เป็นต้นเหตุให้เกิดความขัดแย้ง 7) ผู้บริหารระดับนโยบายกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อลดความเห็นที่แตกต่างของผู้ปฏิบัติ

ด้านการควบคุม (Controlling) มีขั้นตอนดังนี้

1. การเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานประกอบด้วย 1) การประเมินตนเองในมิติที่หลากหลายและครอบคลุม 2) เปรียบเทียบกับผลการอย่างต่อเนื่อง 2) เที่ยบเคียงและแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ (Benchmarking) วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) กำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตัวชี้วัดและบริบทที่เกี่ยวข้อง 2) เก็บรวบรวมผลการดำเนินงานทั้งเชิงข้อมูลและภาพประกอบ (ถ้ามี) เป็นข้อมูล

ปัจจุบันอยู่เสมอ 3) จัดทำรายงานประจำปีเป็นระบบฐานข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) มีการจัดการความรู้และถอดรหัสความสำเร็จการดำเนินงานในระดับต่างๆ เช่น แต่ละระดับชั้น ระดับช่วงชั้น เป็นต้น

3. การติดตามประเมินผลและการรายงานผล ประกอบด้วย 1) รายงานผลการดำเนินงานทั้งในสถานการณ์ปกติอย่างต่อเนื่องและสถานการณ์ฉุกเฉินในกรณีเร่งด่วนอย่างถูกต้อง 2) มีระบบการรายงานผลทั้งภายในสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) จัดทำระบบการรายงานผลด้วยระบบข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) นำเสนอและเผยแพร่การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การนำ การจูงใจ และการควบคุม มีความเห็นด้วยในหลักการแนวทางภาพรวมมีการเพิ่มเติมรายละเอียดแนวทางการปฏิบัติเล็กน้อยและเห็นตรงกันว่ามีความเป็นไปได้และมีประโยชน์มาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัย การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ดังนี้

1. ด้านการวางแผน พบว่า 1) การวิเคราะห์สถานการณ์การดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาและนำข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องรวมทั้งคำนึงถึงนโยบายด้านการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) การพิจารณาทางเลือกจัดลำดับความสำคัญระยะสั้นและระยะยาวและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมในการตัดสินใจ 4) การกำหนดแผนงานการดำเนินงานมีทั้งเป็นรายกรณีรายปีและระยะยาว 3-5 ปีสอดคล้องกับแผนพัฒนาของสถานศึกษา 5) การกำหนดแนวทางการติดตามประเมินผล กำหนดปฏิทินการติดตามประเมินผลชัดเจนครอบคลุมทั้งผลลัพธ์เชิงข้อมูลและเชิงพฤติกรรม ทั้งนี้การวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกส่งผลให้รับรู้ถึงจุดแข็งจุดอ่อนและโอกาสอุปสรรคของแต่ละสถานศึกษานำไปสู่การวางแผนที่เหมาะสมโดยกำหนดเป็นแผนการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเกิดความเข้าใจที่ตรงกันและกำหนดแนวทางการติดตามประเมินผลที่ชัดเจนและครอบคลุมทำให้รับรู้สถานการณ์อย่างต่อเนื่องนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาต่อไป ดังที่ สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547, หน้า 112) กล่าวว่า การวางแผนเป็นขั้นตอนเพื่อเป็นแนวทางดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธงชาติ วงษ์สุวรรณ (2553) พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ทำให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเปลี่ยนแปลงดีขึ้นและสถานศึกษาได้รับการยอมรับสนับสนุนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ด้านการจัดองค์กร พบว่า 1) การจัดโครงสร้างการดำเนินงานควรเอื้อในการติดต่อประสานงาน 2) การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความชัดเจน 3) การพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้ การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการดำเนินงานทำให้เกิดการขับเคลื่อนได้คล่องตัว การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเป็นการสร้างความตระหนักและเสริมสร้างองค์ความรู้ทักษะใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากยิ่งขึ้น ดังที่ ร็อบบิ้น (Robbins, 1998) กล่าวว่า การจัดองค์กรเป็นการแบ่งงานหรือการมอบหมายงาน การกำหนดโครงสร้าง การประสานงาน ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรมีหน้าที่ความรับผิดชอบและประสานสัมพันธ์กันอย่างราบรื่น สอดคล้องกับผลการวิจัย Daungkaew (2004) พบว่า เครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งมีแนวโน้มมีส่วนร่วมสนับสนุนบุตรหลานมากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครองที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว สะท้อนให้เห็นว่าเครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ควรผลักดันให้จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง

3. ด้านการนำ พบว่า 1) การจูงใจโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง สร้างความตระหนักและสร้างแรงบันดาลใจช่วยกำลัใจบุคลากรในรูปแบบต่างๆ 2) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน 3) การให้การนิเทศและคำแนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตรและเป็นระบบ 4) การประสาน งานภายในโดยการทำความเข้าใจเรื่องเป้าหมายและการดำเนินงาน มีการประสานงานแบบแมตทริกซ์ 5) การขจัดความขัดแย้งแบบสันติวิธี ทั้งนี้ การจูงใจด้วยการเป็นแบบอย่างในการลงมือทำจริงรวมกับการสร้างขวัญกำลังใจด้วยวิธีการที่หลากหลายทำให้บุคลากรทำงานด้วยความกระตือรือร้น ดังที่ วิโรจน์ สารัตนะ (2546 หน้า 151) กล่าวว่า ผู้บริหารจูงใจให้คนทุ่มเทแรงกายและแรงใจอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุความสำเร็จขององค์กร และโดยอาศัยอำนาจหน้าที่หรือการกระทำของตนในการชักจูงหรือชี้นำสมาชิกให้ปฏิบัติตาม (ภารดี อนันต์นวิ, 2553) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 ข, หน้า 38) กล่าวว่า ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้นต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุม อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 หน้า 45) กล่าวถึง การส่งเสริมนักเรียนว่าเป็นการจัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนให้ความภาคภูมิใจในตนเองอย่างมีคุณภาพ และประเวช ตันติพิวัฒนสกุล และคณะ (2546, หน้า 2) กล่าวว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นต้องอาศัยมุมมองและวิธีการที่หลากหลายและจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมคะเน พิสัยพันธ์ (2555) พบว่า การเยี่ยมบ้านนักเรียนทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้นทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และการทำกิจกรรมร่วมกันกับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ช่วยส่งผลให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้น และช่วยลดปัญหาด้านสุขภาพกาย จิตใจและพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

4. ด้านการควบคุม พบว่า 1) การเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานด้วยการประเมินตนเองในมิติที่หลากหลายและครอบคลุมรวมทั้งเทียบเคียงวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมตัวชี้วัดและบริบทที่เกี่ยวข้องจัดทำรายงานประจำปีและจัดทำระบบฐานข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) การติดตามประเมินผลและการรายงานผลทั้งในสภาวะการณปกติและฉุกเฉิน ทั้งนี้ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ที่ครอบคลุมทำให้ได้ข้อมูลและผลการดำเนินงานที่ชัดเจนใกล้เคียงความเป็นจริง นำไปใช้ในการป้องกันแก้ไขและส่งเสริมนักเรียนอย่างเหมาะสม ดังที่ ร็อบบิ้นและคูลเลอร์ (Robbins & Coulter, 2003 p. 229) กล่าวว่า การควบคุม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การวัดผลการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไป

จากมาตรฐาน รวมทั้ง สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547, หน้า 253) และเดสเลอร์ (Dessler, 2004 p. 366) กล่าวถึงการควบคุมว่าเป็นการกระทำเพื่อให้มั่นใจว่าแผนงานที่วางไว้มีการดำเนินการอย่างถูกต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป็นไปตามมาตรฐานที่ระบุไว้ สอดคล้องผลการศึกษาศาภาพการจักระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548) พบว่า การกำหนดแนวทางการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบที่เข้มแข็งเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม มีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1.ด้านการวางแผน (Planning) ผลการตรวจสอบ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการวางแผน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อยเช่นเดียวกับรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างจากผู้เชี่ยวชาญ โดยเพิ่มเติมประเด็นและรายละเอียดในองค์ประกอบย่อยที่ 2 การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายโดยการดูแลนักเรียนจาก 8 ประเด็นเป็น 9 ประเด็น คือ การตระหนักถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก และองค์ประกอบย่อยที่ 5 การกำหนดแนวทางการติดตามประเมินผลการดำเนินงานจาก 7 ประเด็นเป็น 8 ประเด็น คือการกำหนดผู้ติดตามประเมินผลให้มีความชัดเจน โดยในด้านการสนทนากลุ่มและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการวางแผนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) การกำหนดเป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรเป็นการดูแลตามความเฉพาะรายบุคคลเนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีความต้องการช่วยเหลือและความต้องการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพที่แตกต่างกันโดยคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของนักเรียนเป็นสำคัญ รวมทั้ง เดสเลอร์ (Dessler, 2004, p. 80) กล่าวว่า การวางแผนเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะทำให้วัตถุประสงค์สัมฤทธิ์ผลไว้วางหน้าตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไร ทำเมื่อไร และกำหนดว่าใครจะเป็นผู้ทำหน้าที่ใดเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีความชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน การวางแผนที่ดีจะต้องมุ่งลดผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในองค์การทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2. ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ผลการตรวจสอบ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการจัดองค์กร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อยเช่นเดียวกับรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างจากผู้เชี่ยวชาญ โดยเพิ่มเติมประเด็นและรายละเอียดในองค์ประกอบย่อยที่ 1 การจัดโครงสร้างการดำเนินงาน จาก 3 ประเด็นเป็น 1 ประเด็น คือ การจัดโครงสร้างบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรเป็นโครงสร้างองค์การควรคำนึงถึงขนาดของสถาน ศึกษาเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน และองค์ประกอบย่อยที่ 2 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเพิ่มเติมการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนในชั้นเรียนให้เป็นปัจจุบัน สื่อสารข้อมูลกับผู้บริหารและผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และบทบาทหน้าที่

ของชุมชนให้มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับสถานศึกษาโดยวิธีต่างๆตามบริบท เช่น ปรากฏชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นต้น ซึ่งในด้านนี้การสนทนากลุ่มและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการจัดองค์การสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ วิรัช สงวนวงษ์วาน (2546, หน้า 6) กล่าวว่าโครงสร้างองค์กรสมัยใหม่การดำเนินการจะมีความยืดหยุ่น (Flexible) มีการติดต่อสื่อสาร (Communication) ตลอดทั่วถึงทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือทำให้การทำงานและการประสานงานระหว่างกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการนำ (Leading) ผลการตรวจสอบ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการนำ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อยเช่นเดียวกับรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างจากผู้เชี่ยวชาญ ในด้านนี้การสนทนากลุ่มและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการนำสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดังที่ สาคร สุขศรีวงศ์ (2551) สรุปว่าการนำองค์การเป็นการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารในการจูงใจให้สมาชิกให้องค์กรทำงานอย่างเต็มที่ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้ภาวะผู้นำกำหนดทิศทางจูงใจให้คนทำงาน ติดตาม ช่วยเหลือพัฒนา ให้ขวัญกำลังใจ รวมทั้งการให้คำแนะนำ และนิเทศ ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้วางแผนไว้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การติดต่อสื่อสาร และการขจัดความขัดแย้ง (Robbins, 1998 p. 9-10, 294) ทั้งนี้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549, หน้า 33) กล่าวถึงการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ในการส่งต่อเป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนที่พิจารณาแล้วเห็นว่านักเรียนควรได้รับการพัฒนาให้เต็มศักยภาพหรือช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4. ด้านการควบคุม (Controlling) ผลการตรวจสอบ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการควบคุม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อยเช่นเดียวกับรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างจากผู้เชี่ยวชาญ ในด้านนี้การสนทนากลุ่มและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการควบคุมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดังที่ สุรัตน์ ศรีตาเดช (2549) พบว่าการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดมาตรฐานเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่ได้ทำกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ จัดให้มีแผนควบคุมกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดทั้งจัดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานทุกระยะ ควรนำปัญหาที่พบจากการเก็บข้อมูลปรับปรุงแก้ไขร่วมกันอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) พบว่า การประเมินและติดตามผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงกิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการว่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งทำให้เป็นข้อมูลสำคัญที่นำกลับไปใช้ในการวางแผนดำเนินการครั้งต่อไปอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดทิศทางการดำเนินการและบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความชัดเจนอย่างต่อเนื่อง

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชื่อมโยงนโยบายและให้การสนับสนุนสถานศึกษาในพื้นที่ให้ดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้และปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

2.2 ในการดำเนินงานและบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษาควรมีการติดตามเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนในพื้นที่รวมทั้งภาพรวมของประเทศ เพื่อให้เกิดการวางแผนการทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เท่าทันต่อสถานการณ์

2.3 การขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีการสร้างตระหนักและความเข้าใจในการทำงานที่ตรงกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ความสำคัญของการสร้างและประสานทีมงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.4 การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างครบถ้วนและการสื่อสารประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าเพื่อให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการติดตามผลการวิจัยในการนำรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษาโดยการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับความเหมาะสมและความพึงพอใจในการนำไปสู่การปฏิบัติ ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาพฤติกรรมและการนำสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืนจนเป็นวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษานั้นๆ

3.2 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนา รูปแบบความร่วมมือและการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.3 ควรมีการศึกษาข้อมูลและผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (Customer Relationship Management) ทางธุรกิจ เพื่อให้เกิดมุมมองและวิธีการบริหารจัดการที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์

3.4 ควรมีการศึกษา พัฒนา คิดค้นนวัตกรรมใหม่และนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนาและบริหารจัดการระบบฐานข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- การพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2556, จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf.
- การศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานคณะกรรมการ. (2547). **การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- การศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานคณะกรรมการ. (2552). **สภาพความสำเร็จและแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- การศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานคณะกรรมการ. (2557). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2557 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2535). **เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชาติ วงษ์สวรรค์. (2553). **การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีนิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2553). **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**. ชลบุรี: สำนักพิมพ์มนตรี.
- ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล และคณะ. (2546). **คู่มือผู้บริหารโครงการการให้การศึกษาด้านสุขภาพจิตและป้องกัน สารเสพติดในวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2550). **รายงานการประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. (2547). **แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. (2548). **การศึกษาสภาพการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. (2549). **แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2551). **สภาวะการศึกษาไทยปี 2550/2551 “ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพของการศึกษาไทย”**. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2546). **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ: ซี เอ็ดดูเคชั่น.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2546). **การบริหารการศึกษา หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ ประเด็นและบทวิเคราะห์** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- วิสูตร ฉัตรเชิดชัย. (2547). **การพัฒนารูปแบบทีมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สมคะเน พิสัยพันธ์. (2555). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2551). การจัดการ: มุมมองจากนักบริหาร. กรุงเทพฯ : จีพีทัวร์.
- สุรัตน์ ศรีตาเดช. (2549). การนำเสนอรูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2547). การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อวยชัย ศรีตระกูล. (2553). สภาพความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. เชียงใหม่ : ส.การพิมพ์
- Daungkaew, R. (2004). Parent involvement with children & education in private elementary schools in Thailand. Unpublished doctoral dissertation, Ohio University.
- Dessler, G. (2004). *Management, principles and practices for tomorrow's leaders*. New Jersey: Pearson Education.
- Macmillan, Thomas T. (1971). The Delphi Technique. Paper Presented at The Annual Meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development. Ca : Monterey, May 3-5.
- Robbins, S. P. (1998). *Organizational behavior: Concepts, controversies, and applications*. Upper Saddle, NJ: Allyn and Bacon.
- Robbins, S. P. & Coulter, M. (2003). *Management*. London: Prentice-Hal.
- WHO. (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization.